

ISTRAŽIVANJE MMF-a

REGIONALNE EKONOMSKE TEME

U DIJELU EUROPE ČIJA TRŽIŠTA STASAJU OČEKUJE SE SNAŽNIJI RAST, ALI NA POMOLU SU NOVI RIZICI

ISTRAŽIVANJE MMF-a

13. studenog, 2015.

Radnici na naftnoj bušotini u Rusiji: Dok većina zemalja u regiji zdravim tempom ostvaruje rast, dijelom zahvaljujući i nižim cijenama nafte, u Rusiji se smanjuje potražnja s prilagodbom gospodarstva (foto: Gerd Ludwig/National Geographic Creative/Corbis).

- Velik dio regije raste zdravim tempom; gospodarstva ZND-a suočavaju se s rizicima
- Sljedeće godine se očekuje pozitivan rast, ali pojavili su se novi rizici
- Zemlje se suočavaju s fiskalnim izazovima; potrebni su proračuni naklonjeni rastu

Regionalna perspektiva zemalja srednje, istočne i jugoistočne Europe ove godine pokazuje neujednačenost, s obzirom da srednja i istočna Europa i dalje rastu solidnim tempom, dok su Rusija i druge zemlje Zajednice nezavisnih država (ZND) u recesiji, objavljuje se u najnovijem izvještaju MMF-a [Regional Economic Issues](#) (Regionalne ekonomske teme).

Sljedeće godine očekuje se pozitivan rast u regiji kao cjelini uz stabilizaciju i početak oporavka gospodarstava ZND-a (v. Tablica).

U zemljama srednje i istočne Europe (SIE), Turskoj i većini zemalja jugoistočne Europe (JIE), solidna domaća potražnja pokreće rast koji je potpomognut i niskim cijenama nafte te poboljšanim izgledima u eurozoni. Uz to, u nekoliko zemalja Europske unije (EU) rast je ojačan većom apsorpcijom strukturnih i kohezijskih fondova EU.

Istovremeno, u ZND-u se smanjuje domaća potražnja s obzirom da se rusko gospodarstvo prilagođava nižim cijenama nafte i zapadnim sankcijama, a Ukrajina se bori s višestrukim izazovima povezanim s ambicioznim reformama, znatnom makroekonomskom prilagodbom i ekonomskim dislokacijama na istoku.

Predstoji ravnomjerniji rast

Usprkos ovogodišnjoj neujednačenosti, u 2016. se u regiji ponovno očekuje rast (realni rast BDP-a, postotak)

	2014	Projekcije	
		2015	2016
SIJIE ¹	1.4	-0.6	1.3
Baltičke zemlje ^{1,2}	2.8	1.9	2.9
Srednja i istočna Europa ^{1,3}	3.1	3.4	3.1
Jugoistočna Europa ^{1,4}	1.3	2.2	2.4
Druge zemlje ZND-a ^{1,5}	-3.9	-7.1	0.7
Rusija	0.6	-3.8	-0.6
Turska	2.9	3.0	2.9

Opaska: ¹ Ponderirani prosjek. Ponderiran BDP-om izraženim kao paritet kupovne moći.

² Estonija, Latvija, Litva; ³ Republika Češka, Mađarska, Poljska, Slovačka, Slovenija;

⁴ Albanija, BiH, Bugarska, Hrvatska, Kosovo, BJR Makedonija, Crna Gora, Rumunjska i Srbija; ⁵ Bjelorusija, Moldavija i Ukrajina.

Rizici su narasli

Prognoze rasta vrlo su malo izmijenjene u odnosu na predviđanja za proljeće 2015., ali s novim rizicima na pomolu pojavljuje se opasnost od silaznih kretanja. Premda je izravna trgovinska povezanost s Kinom relativno mala, pad potražnje za uvoznom robom u Kini znatno bi pogodio izvoznike sirovina (Rusiju) i otvorenija gospodarstva (republike Češku i Slovačku, te Mađarsku). Regija je također i dalje ranjiva u smislu širenja posljedica moguće ponovne nestabilnosti tržišta koja stasaju (*emerging markets*) što bi moglo izazvati odljev kapitala i pritisak na likvidnost kod državnih obveznica i zaduženih poduzeća. Osim toga, izbjeglička kriza u Europi mogla bi, barem kratkoročno, izvršiti pritisak na javne financije i omesti trgovinske tokove s obzirom da se zemlje bore s osiguravanjem svojih granica.

Politike je potrebno prilagoditi

Prioriteti u izradi politika ovise o tome koliko su spomenuta gospodarstva odmakla s prilagodbama u razdoblju nakon krize te o njihovoj izloženosti vanjskim rizicima. *U zemljama u kojima je oporavak značajno uznapredovao*, prioriteti se u sve većoj mjeri pomiču na srednjoročno razdoblje, uključujući ponovnu izgradnju fiskalnih amortizera i nastavak strukturnih reformi. Istovremeno, u nekim zemljama treba nastaviti raditi na ključnom nasljeđu krize – nenaplativim zajmovima i velikoj zaduženosti (posebice u JIE). *Kod gospodarstava zahvaćenih recesijom* ključan izazov je usmjeriti prilagodbu prema uvjetima razmjene i drugim potresima s ciljem jačanja oslabljene potražnje i smanjenja visoke inflacije. *Zemlje čija ranjivost proizlazi iz izloženosti vanjskim potresima* trebaju se pripremiti za tržišne pritiske pomoću fleksibilnog tečaja za amortizaciju šokova zajedno s makroprudencijalnim politikama čime se ograničava gomilanje rizika u financijskom sektoru.

Pomirenje fiskalne konsolidacije i rasta

Restrukturiranje proračuna u smjeru dugoročnog rasta ostaje ključan izazov u izradi politika. Proračuni mnogih zemalja u sjevernoj, istočnoj i jugoistočnoj Europi (SIJIE) relativno su nenaklonjeni rastu, s pretjerano velikim dijelom koji se troši na transfere i javnu potrošnju. Na rast nepovoljno utječe i relativno visoko oporezivanje rada – posebice doprinosi za socijalno osiguranje koji mogu stvoriti zamku zaposlenosti i siromaštva.

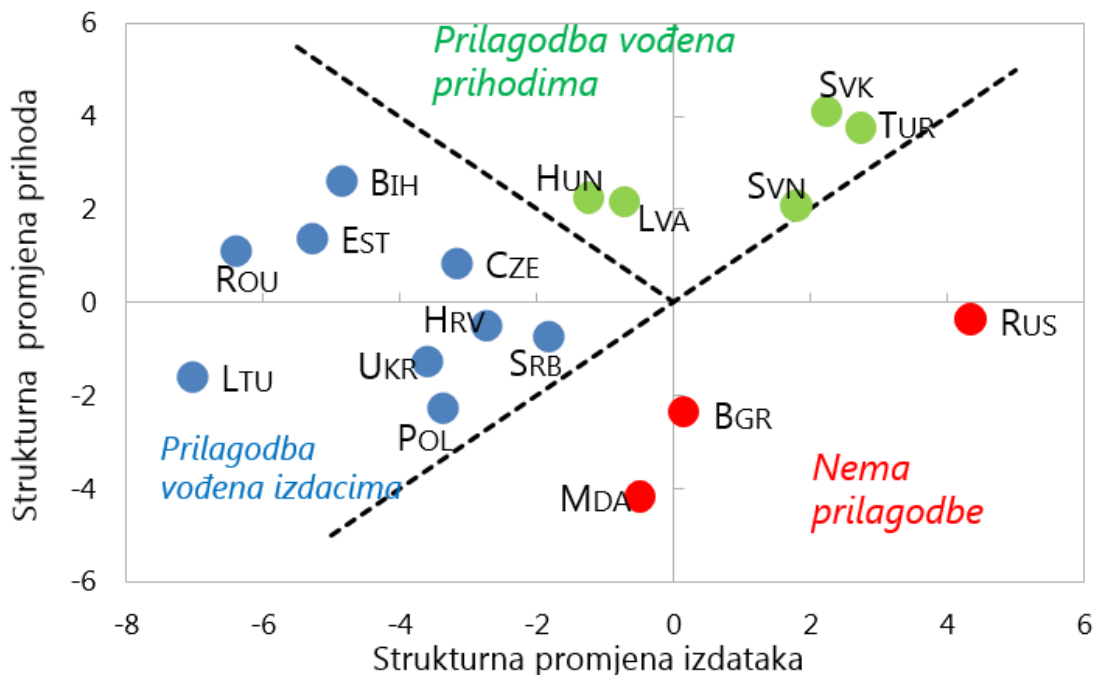
Struktura proračuna zemalja u regiji primjetno je izmijenjena u razdoblju nakon izbijanja globalne financijske krize 2008. - 2009. Strukturna kvaliteta proračuna tijekom toga procesa često se popravljala. Ukupna fiskalna prilagodba u nekim je slučajevima iznosila više od 5 postotnih poena potencijalne proizvodnje. Mnoge zemlje najveće su troškove obično imale na početku (*frontloaded*), a veći dio konsolidacije uglavnom se proveo smanjenjem izdataka, a ne povećanjem prihoda (Prikaz 1).

Prikaz 1

Fiskalna prilagodba 2008.-2014.

Konsolidacija je uglavnom bila vođena izdacima.

(ciklički prilagođeno, postotak potencijalnog BDP-a)

Izvori: MMF-ova baza podataka World Economic Outlook i izračun osoblja MMF-a

Mnoge su zemlje nadoknadile strukturalni pad poreza na dobit povećanjem poreza s neutralnim učinkom na rast poput poreza na dodanu vrijednost (Prikaz 2). U međuvremenu su ostvarene

velike uštede reformom programa socijalnih prava i smanjenjem javne potrošnje. Baltičke i srednjoeuropske zemlje - koje imaju pristup strukturnim i kohezijskim fondovima EU - uspjele su izbjeći rezanje javnih kapitalnih izdataka koje može naštetiti rastu.

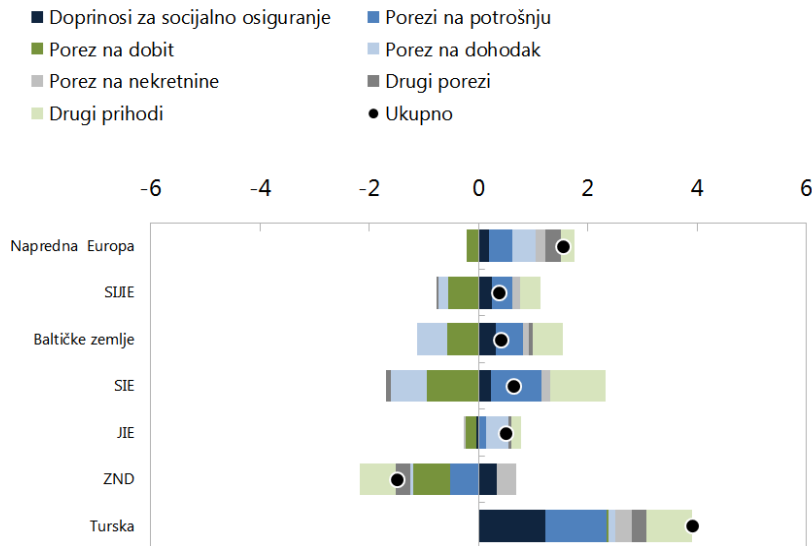
Prikaz 2

Promjene u strukturi proračuna, 2008.-2014.

Struktura proračuna često se poboljšavala, posebice na prihodovnoj strani.

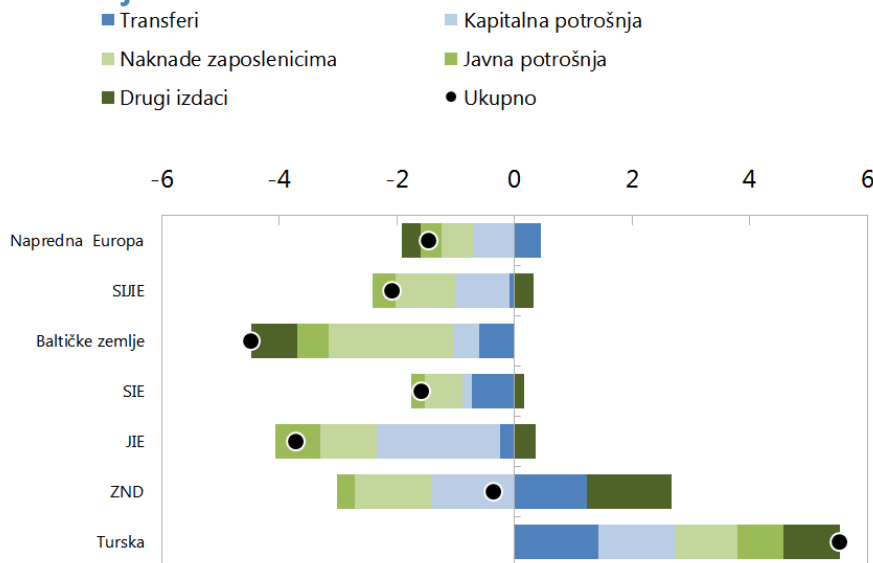
(ciklički prilagođeno, postotak potencijalnog BDP-a)

Promjene u prihodima

(ciklički prilagođeno, postotak potencijalnog BDP-a)

Promjene u izdacima

Izvori: MMF-ova baza podataka World Economic Outlook i izračuni MMF-ovog osoblja

Rješavanje preostalih fiskalnih izazova

Međutim, preostaju važni fiskalni izazovi. Fiskalna konsolidacija još nije završena, te i dalje postoje znatne potrebe za prilagodbom, posebice u jugoistočnoj Europi. U budućnosti će biti ključno izraditi proračune koji će u većoj mjeri biti naklonjeni rastu. Politike treba prilagoditi specifičnim okolnostima svake zemlje, ali postoje i zajednički reformski smjerovi.

- *Zemlje u kojima još uvijek postoji potreba za fiskalnom prilagodbom* trebale bi se usmjeriti na neproduktivne transfere i reformu socijalnih programa – uključujući i mirovinski sustav – uz istovremenu zaštitu produktivnih izdataka za zdravstvo, obrazovanje i infrastrukturu. Zemlje koje imaju pristup strukturnim i kohezijskim fondovima EU trebale bi ih koristiti u što većoj mjeri kako bi se izbjeglo smanjenje javnih ulaganja.
- *Zemlje s održivom fiskalnom pozicijom* također bi trebale provesti reforme kako bi se unaprijedila kvaliteta proračuna. Mogućnosti uključuju prebacivanje poreznog opterećenja s izravnih na neizravne poreze uz smanjenje poreznih izuzeća i učinkovitiju javnu potrošnju.

Poveznice na internetske stranice

Pročitati izvještaj, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2015/eur/eng/erei1115.htm>

World Economic Outlook, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/02/>

Global issue of migration, <http://blog-imfdirect.imf.org/2015/11/11/migration-a-global-issue-in-need-of-a-global-solution/>

MMF-ov regionalni ured za SIE, <http://www.imf.org/external/region/bal/rr/>